
Παιδαγωγική Κατάρτιση και Αποτελεσματικός Εκπαιδευτικός

Κωνσταντίνου Χαράλαμπος,

*Ομότιμος Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και
Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων*

(Εναρκτήρια Κεντρική Ομιλία στο 11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, που συνδιοργάνωσαν η Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος και το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Πατρών από 23 μέχρι 25 Νοεμβρίου 2018, στην Πάτρα)

Βασικά Ζητήματα και Ερωτήματα της Εισήγησης

- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ρόλου του εκπαιδευτικού που προσδιορίζουν την αποστολή του;
 - Από ποιους παράγοντες εξαρτάται η επιτυχία στην άσκηση του ρόλου του;
 - Τι σημαίνει και ποιος θεωρείται **Αποτελεσματικός Εκπαιδευτικός**;
 - Τι σημαίνει **Παιδαγωγική και Διδακτική Κατάρτιση (Εκπαίδευση)** και γιατί είναι **απαραίτητη** για την άσκηση του εκπαιδευτικού έργου;
 - Ποιοι **επιπρόσθετοι λόγοι** επιβάλλουν την κατάρτιση αυτή για τους εκπαιδευτικούς;
 - Ποια παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση **διαθέτουν οι σημερινοί εκπαιδευτικοί**;
 - Ποιες είναι οι **επιπτώσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία και τον μαθητή** από την απουσία παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης.
 - Τελικές **διαπιστώσεις και προτάσεις**.
-

Εισαγωγικές Επισημάνσεις

Προϋποθέσεις και Ιδιότητες του Αποτελεσματικού Εκπαιδευτικού

- Ανέκαθεν απασχόλησαν την Παιδαγωγική επιστήμη ερωτήματα, σχετικά με τις **προϋποθέσεις και τις ιδιότητες** που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός για να εκπληρώσει με πιο άρτιο και αποτελεσματικό τρόπο τον πολύπλοκο και δύσκολο ρόλο του. Γύρω από το θέμα αυτό υπάρχουν πολλές και διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις, κυρίως στην ξένη και λιγότερο στην ελληνική παιδαγωγική, ψυχολογική και κοινωνιολογική βιβλιογραφία.
- Οι περισσότερες θεωρίες, σχετικές με το ζήτημα αυτό, διακατέχονται από μια **δεοντολογική** αντίληψη στην περιγραφή των χαρακτηριστικών που συνθέτουν τον ρόλο ή, γενικότερα, την προσωπικότητα του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, στις θεωρίες αυτές ο εκπαιδευτικός απεικονίζεται με ιδανικά και αρετές που βρίσκονται μακριά από την εκπλήρωσή τους στη γεμάτη δυσχέρειες, αντιφατικότητες, αβεβαιότητες κ.ο.κ. κοινωνική και σχολική πραγματικότητα (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Σχολική Πραγματικότητα και Δυσαρμονίες στην Αποστολή του Εκπαιδευτικού

- Μια βασική παρατήρηση που οφείλει να διατυπώσει κανείς στις δεοντολογικές αντιλήψεις, οι οποίες αναφέρονται στις ιδιότητες του εκπαιδευτικού, είναι, κατά πόσο είναι **εφικτό** να συναντήσει κανείς έναν εκπαιδευτικό με συγκεκριμένα ιδανικά χαρακτηριστικά **στην ισχύουσα σχολική πραγματικότητα**. Και, βέβαια, αν δεν συναντά κανείς «τέτοιους» εκπαιδευτικούς αλλά «άλλους», τι είναι αυτό ή αυτά που παρεμβάλλονται και εμποδίζουν την εμφάνιση και τη δράση τους;
- Οι επισημάνσεις αυτές παραπέμπουν σχεδόν αυτονόητα στο κυρίαρχο πρόβλημα των Επιστημών της Αγωγής, που είναι η **δυσαρμονία θεωρίας και πράξης**, καθώς και στη **σύνδεση σχολείου και κοινωνίας**. Αυτό σημαίνει ότι τίθεται ζήτημα παραμέτρων που σχετίζονται με την υπόσταση, τη διαμόρφωση και τη λειτουργία του ρόλου του εκπαιδευτικού. Ποιοι είναι, δηλαδή, αυτοί οι παράγοντες που εμπλέκονται και, προφανώς, αλληλεπιδρούν στη μορφή που παίρνει ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική πραγματικότητα, δεδομένου ότι **ο εκπαιδευτικός δεν είναι απλώς ένα σύνολο από ιδιότητες που συνιστούν την προσωπικότητά του, αλλά πολύ περισσότερο είναι ένα θεσμικό άτομο που επιτελεί έναν κοινωνικό ρόλο κάτω από ορισμένες χωροχρονικές, εργασιακές και προσωπικές περιστάσεις** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

- Με την έννοια αυτή, για παράδειγμα, από μια **μαθητοκεντρική και, σαφώς, παιδαγωγική οπτική, ο εκπαιδευτικός οφείλει:** να μεταβιβάζει γνώσεις με κατάλληλες διδακτικές μεθόδους, να διαπαιδαγωγεί ενθαρρυντικά και ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες τού κάθε μαθητή, να συμβάλλει στην ανάπτυξη των ατομικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων του, να δημιουργεί τις ίδιες δυνατότητες μάθησης για όλους τους μαθητές, να αξιολογεί τους μαθητές με παιδαγωγικούς σκοπούς και μεθόδους και να προετοιμάζει με άρτιο τρόπο τους μαθητές για την επαγγελματική και κοινωνική ζωή.
- Ωστόσο, και από μια **θεσμική και διοικητική σκοπιά, ο εκπαιδευτικός ως δημόσιος υπάλληλος οφείλει να λειτουργεί και να «συμμορφώνεται» στους κανόνες και τους προσανατολισμούς της εκπαιδευτικής πολιτικής.** Επομένως, ο εκπαιδευτικός, πέρα από την αγωγή, τη διδασκαλία, τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση, οφείλει να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της επιλεκτικής λειτουργίας του σχολείου ή, ακόμη, να παίξει και τον ρόλο του «**εξιλαστήριου θύματος**» σε θέματα που αναφέρονται στις αρμοδιότητες του ρόλου του. Τελικά, **η ιδιότητα του κρατικού υπαλλήλου περιορίζει σημαντικά την παιδαγωγική αυτονομία του** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

- ❑ Τα συγκεκριμένα, δυσυπόστατα και σύνθετα αυτά χαρακτηριστικά στον ρόλο του εκπαιδευτικού έχουν οδηγήσει στην άποψη ότι ίσως δεν υπάρχει άλλο επάγγελμα του οποίου η υπόσταση να εξαρτάται από ένα παρόμοιο πλήθος διαφορετικών και, κατά ένα μέρος, αντιφατικών δομικών όρων λειτουργίας.
- ❑ Ειδικότερα, η δυσχέρεια για τον εκπαιδευτικό είναι, πώς θα μπορέσει να εντάξει στην παιδαγωγική δράση και, επομένως, να «εναρμονίσει» τις κοινωνικές προσδοκίες που έχουν εκπαιδευτικό, παιδαγωγικό, επιστημονικό, πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό, διοικητικό κ.ο.κ. χαρακτήρα. Όταν, λοιπόν, οι προσδοκίες αυτές δεν εκπληρώνονται στο κοινωνικό σύστημα των ρόλων, τότε εμφανίζονται συγκρούσεις και επέρχεται διατάραξη της κοινωνικής ισορροπίας (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Σπουδές-Ειδικευση-Εκπαίδευση

- Οι εκπαιδευτικοί, ανάλογα με τη βαθμίδα που υπηρετούν, **ειδικεύονται** σε ένα ή περισσότερα **γνωστικά αντικείμενα**.
 - Με την ειδικευση αυτή αποκτούν το **δικαίωμα να διδάξουν**, ανεξάρτητα από την πρακτική ή μη εκπαίδευσή τους.
 - Μπορούν, επίσης, να διδάξουν, **ανεξάρτητα από την παιδαγωγική και διδακτική τους κατάρτιση**, εκτός από τους δασκάλους και τους νηπιαγωγούς.
 - Αυτό συμβαίνει, σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, όπου η **ουσιαστική θεωρητική και πρακτική παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση είναι υποχρεωτική**.
-

-
- Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού βρίσκεται σε στενή συνάρτηση με την υπόσταση, τη δομή και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος και, ειδικότερα, του σχολείου ως κοινωνικού και παιδαγωγικού θεσμού.
 - Εξάλλου, αυτός είναι και ο λόγος που οδήγησε στην αντίληψη ότι το επάγγελμα του εκπαιδευτικού είναι ένα «εξαρτημένο» και «κατευθυνόμενο» επάγγελμα.
-

**Ποια είναι η Αποστολή του
Σχολείου, την οποία καλούνται οι
εκπαιδευτικοί να εκπληρώσουν;**

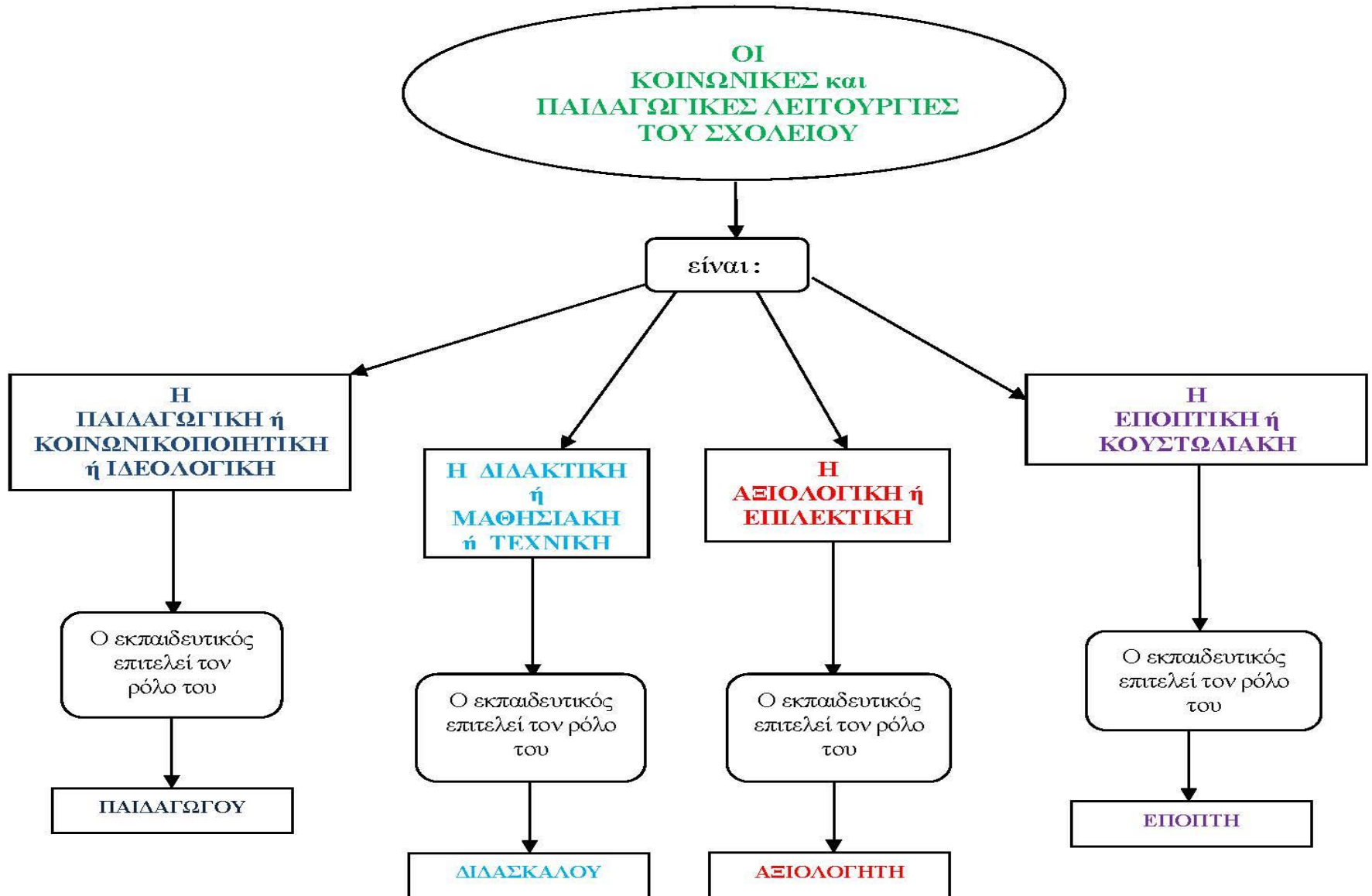
Τι είναι το σχολείο;

- Το σχολείο είναι ένας εκπαιδευτικός θεσμός με συγκεκριμένη παιδαγωγική και κοινωνική αποστολή.
- Είναι, δηλαδή, ένας θεσμός που επιτελεί προσδιορισμένες παιδαγωγικές και κοινωνικές λειτουργίες και ο οποίος δημιουργήθηκε, αλλά και καθιερώθηκε λόγω της επιβεβλημένης ανάγκης για παροχή «*οργανωμένης, συστηματικής και μεθοδευμένης αγωγής, διδασκαλίας και μάθησης*», ως προϊόν της επιστημονικής, πολιτισμικής, οικονομικής και κοινωνικής εξέλιξης μιας κοινωνικής ομάδας ή χώρας.
- Το σχολείο, ουσιαστικά, **εκφράζει την επικρατούσα πολιτική ιδεολογία και το επίπεδο υπόστασης και ανάπτυξης μιας κοινωνίας** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Σχέση Σχολείου και Εκπαιδευτικού

- Το σχολείο, ως κοινωνικός και παιδαγωγικός θεσμός, επιτελεί συγκεκριμένες κοινωνικές και παιδαγωγικές λειτουργίες, μέσα από τις οποίες μεταβιβάζονται στους μαθητές κοινωνικοπολιτισμικά «αγαθά» (γνώσεις, δεξιότητες, αξίες, κανόνες, στρατηγικές κ.ά.) και κοινωνικοεπαγγελματικές δυνατότητες και θέσεις. **Πρωταγωνιστικό ρόλο** στις λειτουργίες αυτές **παίζει, αναμφίβολα, λόγω θέσης, ο εκπαιδευτικός** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Τι σημαίνει Αποτελεσματικός Εκπαιδευτικός;

- Αποτελεσματικός θεωρείται ο εκπαιδευτικός που φέρει σε πέρας με αποτελεσματικό τρόπο την επαγγελματική του αποστολή ή, αλλιώς, ο εκπαιδευτικός που επιτυγχάνει τους επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς στόχους που συνδέονται άρρηκτα με τη θέση και τον ρόλο του.
-

Ποιος θεωρείται «Αποτελεσματικός» και, τελικά, «Ικανός» Εκπαιδευτικός

Σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, **αποτελεσματικός και, τελικά, ικανός εκπαιδευτικός**, από άποψη παιδαγωγική, θεωρείται αυτός που:

- ✓ Σέβεται τις **ανάγκες, τα ενδιαφέροντα** και, γενικότερα, τις **ιδιαιτερότητες** του μαθητή.
- ✓ Αναπτύσσει **σχέση εμπιστοσύνης** μαζί του.
- ✓ Ενισχύει την **υπευθυνότητα** και την **αυτονομία** του.
- ✓ **Συνδιαμορφώνει κανόνες** που συμβάλλουν στην οριοθέτηση της συμπεριφοράς του μαθητή.
- ✓ **Οργανώνει σωστά**, από άποψη μεθοδολογική, τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία.
- ✓ Αποφεύγει να **στιγματίζει** και, γενικότερα, να **προσβάλλει** τον μαθητή.
- ✓ Αφιερώνει χρόνο **ακρόασης** για τον μαθητή.
- ✓ Χαρακτηρίζεται από **αυτοκυριαχία, δικαιοσύνη, ισότητα, αξιοπιστία, συνέπεια, πραότητα και υπομονή**.
- ✓ Είναι ο εκπαιδευτικός, τελικά, που, **σέβεται την προσωπικότητα του μαθητή** και, πάνω απ' όλα, **υπηρετεί τα μαθησιακά, εκπαιδευτικά και, συνολικά, τα παιδαγωγικά συμφέροντα του μαθητή** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Αποτελεσματικός-Ικανός Εκπαιδευτικός

(Σε μια άλλη εκδοχή και με βάση τα πορίσματα πρόσφατων ερευνών)
είναι αυτός που:

- ✓ Δείχνει θερμός, με κατανόηση και όχι ψυχρός και απόμακρος.
- ✓ Δουλεύει οργανωμένα και επαγγελματικά και όχι πρόχειρα, χωρίς σχεδιασμό.
- ✓ Παρακινεί και είναι επινοητικός και όχι πληκτικός και μονότονος.
- ✓ Κάνει πολλές και διαφορετικού βαθμού δυσκολίας ερωτήσεις.
- ✓ Αποδέχεται τα συναισθήματα των μαθητών του.
- ✓ Επιδοκιμάζει τις ιδέες των μαθητών του.
- ✓ Επαινεί και ενθαρρύνει τους μαθητές του.
- ✓ Διδάσκει με ενθουσιασμό.
- ✓ Προσαρμόζει τη διδασκαλία του ανάλογα με την περίσταση.
- ✓ Είναι σαφής, όταν παρουσιάζει τη διδακτέα ύλη.
- ✓ Χρησιμοποιεί ποικίλα διδακτικά υλικά και μεθόδους.
- ✓ Παρέχει πολλές ευκαιρίες στους μαθητές να κατακτήσουν την ύλη και τους στόχους της διδασκαλίας (Ματσαγγούρας, Η. 2006, Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Πότε ένας εκπαιδευτικός βρίσκεται πλησιέστερα στην Αποτελεσματικότερη Αποστολή του

Τα πορίσματα των ερευνών έχουν δείξει τις ακόλουθες βασικές παραμέτρους:

- ✓ Όταν διαθέτει **άρτια επιστημονική, παιδαγωγική και διδακτική εκπαίδευση και επιμόρφωση.**
 - ✓ Όταν επιτελεί το έργο του σε **ευνοϊκό πλαίσιο σχολικών και εργασιακών συνθηκών.**
 - ✓ Όταν **αναγνωρίζεται το έργο του από άποψη ηθική, πολιτειακή, οικονομική, κοινωνική κ.ο.κ.**
-

Από ποιους Παράγοντες εξαρτάται η
Επιτυχία στην Άσκηση του Ρόλου του;

-
- ❑ Οι περισσότεροι ρόλοι στα επαγγέλματα που ασκούν οι άνθρωποι είναι, κατά κάποιον τρόπο, προσδιορισμένοι με σαφήνεια, αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας στην καθημερινή πράξη. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, όμως, διακρίνεται από μια **ασάφεια και πολυπλοκότητα** στον προσδιορισμό και τη μορφή υλοποίησής του, πράγμα που οφείλεται, αφενός στον **διευρυμένο και σημαντικό ρόλο που παίζει το σχολείο στις κοινωνίες** και αφετέρου και, πιο ειδικά, στο **πρόβλημα που ανακύπτει όταν το γενικό πλαίσιο λειτουργίας του ρόλου μετασχηματίζεται και υλοποιείται στις επιμέρους διαστάσεις του** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

-
- Ειδικότερα, τα κυριότερα ερωτήματα που απασχολούν τους κοινωνιολόγους και τους παιδαγωγούς στο θέμα αυτό έχουν ως σημεία αναφοράς τους σκοπούς του σχολείου, το είδος των γνώσεων που παρέχει, το εκπαιδευτικό περιεχόμενο των διαδικασιών του και, γενικότερα, τα προσόντα τα οποία πρέπει να αποκτήσει ο μαθητής.
 - Το πρόβλημα της ασυμφωνίας για τον ρόλο του εκπαιδευτικού εκδηλώνεται στις περιπτώσεις που ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να εναρμονίσει τον παιδαγωγικό «νόμο» (ανάγκες, ενδιαφέροντα, ιδιαιτερότητες... μαθητή) με χαρακτηριστικά της κοινωνίας και, ειδικότερα, με τον «νόμο» της αγοράς εργασίας (επίδοση, ανταγωνισμός ...) (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

Προσδοκίες από τον Ρόλο του Εκπαιδευτικού

- ❑ Οι αρμοδιότητες, που έχει αναλάβει να φέρει σε πέρας ο εκπαιδευτικός, λοιπόν, συνιστούν ένα **σύνθετο και πολύπλοκο πλαίσιο**, στο οποίο συμπυκνώνονται **ενδιαφέροντα, ανάγκες, απαιτήσεις και προσδοκίες** που προέρχονται από διαφορετικούς παράγοντες και φορείς της κοινωνικής ζωής.

Αντιφάσεις και Διλήμματα από τις Διαφορετικές Προσδοκίες

- Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός να βρίσκεται, αρκετές φορές, σε μια συγκεχυμένη κατάσταση και κάτω από διαρκή πίεση, όπου κυριαρχούν τα διλήμματα και οι αντιφάσεις. Οι προσδοκίες των κοινωνικών ομάδων, βέβαια, δεν εμφανίζονται με την ίδια μορφή στις διάφορες περιόδους. Διατηρούνται, όμως, και αυξάνονται συνεχώς, ανάλογα με τις πολιτικές, πολιτισμικές, οικονομικές, επιστημονικές, τεχνολογικές και, γενικά, κοινωνικές εξελίξεις, καθώς και από τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του ίδιου του σχολείου στο κοινωνικό σύστημα. Και, ασφαλώς, οι προσδοκίες αυτές αλλάζουν και διαφοροποιούνται στις επιμέρους βαθμίδες της εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο) (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Βασική Αντιφατικότητα στην Πραγματοποίηση του Ρόλου του Εκπαιδευτικού

- Η πολυπλοκότητα και η δυσκολία στην εκπλήρωση του ρόλου για τον εκπαιδευτικό οφείλονται, κατά κανόνα, στο γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός είναι **εξουσιοδοτημένος** να φέρει σε πέρας τις αρμοδιότητές του, από το ένα μέρος με βάση τις **σχετικές διοικητικές ρυθμίσεις** και από το άλλο, σύμφωνα με **την επιστημονική και παιδαγωγική του εκπαίδευση και επιμόρφωση** και, γενικότερα, τη συγκρότηση της προσωπικότητάς του (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

Παράγοντες Διαμόρφωσης της Επιστημονικής και Εκπαιδευτικής Στάσης του Εκπαιδευτικού

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες και θεωρητικά μοντέλα, η επιτέλεση του ρόλου του εκπαιδευτικού επηρεάζεται κυρίως από τους ακόλουθους τρεις παράγοντες:

1. την επιστημονική, παιδαγωγική και διδακτική **συγκρότηση** και, γενικότερα, την **προσωπικότητα** του εκπαιδευτικού.
2. **τις επικρατούσες συνθήκες του σχολείου** ή, αλλιώς, τη **σχολική πραγματικότητα** (διευθυντής, οργάνωση σχολικής ζωής, κλίμα ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς κ.ο.κ.) και
3. το στενότερο και το ευρύτερο **κοινωνικό περιβάλλον** (τομείς της κοινωνικής ζωής-πολιτική, οικονομία κ.ο.κ.) (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Ομάδες αναφοράς (επιρροής) στον ρόλο του εκπαιδευτικού

ΜΑΚΡΟ-ΕΠΙΠΕΔΟ

Κοινή γνώμη
(μέσα μαζικής
επικοινωνίας)

Κοινωνικές
απαιτήσεις-
προσδοκίες
(οικονομία,
εκκλησία, πολιτικά
κόμματα...)

ΜΙΚΡΟ-ΕΠΙΠΕΔΟ

Σχολική Διοίκηση

↓

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Συνάδελφοι →

← Γονείς

↑
Μαθητές

Επιστήμες της
Αγωγής

Ιστορικές και
κοινωνικο-πολιτικές
συνθήκες
(κοινωνική δομή...)

Τι σημαίνει Παιδαγωγική και Διδακτική
Κατάρτιση (Εκπαίδευση) και γιατί είναι
Απαραίτητη για την Άσκηση του
Εκπαιδευτικού Έργου;

Γενικός Ορισμός

- Με την έννοια *παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση (εκπαίδευση) εκπαιδευτικών* εννοούμε τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που αποκτά ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια των σπουδών του, και οι οποίες σχετίζονται με το **εκπαιδευτικό σύστημα** στο σύνολό του και, ειδικότερα, **το σχολείο** ως καθημερινό χώρο εργασίας και τους αποδέκτες των εκπαιδευτικών διαδικασιών, δηλαδή τους ίδιους **τους μαθητές** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

- Με άλλα λόγια, ως παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση (εκπαίδευση) εννοούμε **τα προσόντα**, που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός από **άποψη παιδαγωγική, διδακτική, ψυχολογική και κοινωνιολογική**, προκειμένου να ασκήσει με **επαγγελματικό και αποτελεσματικό τρόπο τον ρόλο του ως επαγγελματίας παιδαγωγός, δηλαδή ως παιδαγωγός, διδάσκαλος, αξιολογητής και επόπτης στην εκπαιδευτική πράξη** (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

1. Παιδαγωγική Κατάρτιση:

- Οι γνώσεις, οι ικανότητες, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες από την Παιδαγωγική επιστήμη και τους κλάδους της, δηλαδή τη Σχολική Παιδαγωγική, τη Διαπολιτισμική Παιδαγωγική, την Ειδική Παιδαγωγική κ.λπ., που αναφέρονται σε θεματικές περιοχές και ερωτήματα, όπως:
 - **Θεωρίες και απόψεις για τον ρόλο του σχολείου και του εκπαιδευτικού, την αγωγή, την κοινωνικοποίηση, την ειδική αγωγή, την προσωπικότητα, την ανάπτυξη και εξέλιξη του ατόμου κ.ο.κ., δηλαδή:**
 - Ποια είναι η **αποστολή** του σχολείου και του εκπαιδευτικού;
 - Πώς ασκείται η **αγωγή** και πού αποβλέπει;
 - Πώς **κοινωνικοποιείται** το άτομο και ο μαθητής;
 - Πώς οργανώνεται η **παιδαγωγική επικοινωνία και σχέση**;
 - Πώς οργανώνεται η **σχολική ζωή**;
 - Πώς διαμορφώνεται η **προσωπικότητα** του ανθρώπου;
 - Πώς **αναπτύσσεται** ένα άτομο από άποψη γνωστική, συναισθηματική, βιολογική και κοινωνική;
 - Πώς **διαχειρίζεται** ο εκπαιδευτικός την πειθαρχία, την ετερογένεια, τις μαθησιακές δυσκολίες, την αποκλίνουσα (παραβατική) συμπεριφορά του μαθητή κ.ο.κ.
-
- (Κωνσταντίνου, Χ. 2015);

2. Διδακτική Κατάρτιση:

- ❑ Οι γνώσεις, οι ικανότητες, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες από τη Διδακτική-Διδακτική Μεθοδολογία, που αναφέρονται σε θεματικές περιοχές και ερωτήματα, όπως:
- ❑ **Θεωρίες και απόψεις γενικά για τη διδακτική μεθοδολογία και, ειδικά, για κάθε μάθημα**, δηλαδή πώς διδάσκω, τι παρέχω στον μαθητή, τι και πώς μαθαίνει ένας μαθητής, πώς δραστηριοποιώ έναν μαθητή κ.ο.κ. Ειδικότερα:
 - ❑ Γνώση των **σκοπών και των στόχων** του προγράμματος σπουδών, των σχολικών εγχειριδίων και του μαθήματος.
 - ❑ Ικανότητα συνδυασμού **βιωματικής και σύγχρονης γνώσης**.
 - ❑ Ικανότητα **δόμησης της διδασκαλίας και η ευελιξία στη διδακτική πρακτική**, δηλαδή ποικιλία διδακτικών μεθόδων, αξιοποίηση χρόνου, αξιοποίηση εποπτικού διδακτικού υλικού και τεχνολογικών μέσων.
 - ❑ **Παιδαγωγική χρήση** των κατ' οίκον εργασιών.
 - ❑ **Δραστηριοποίηση** του συνόλου των μαθητών.
 - ❑ **Εφαρμογή εξατομικευμένων και συνεργατικών μεθόδων** για την προαγωγή των ατομικών ιδιοτήτων αλλά και της ομαδικότητας και συνεργατικότητας των μαθητών.
 - ❑ Δημιουργία **ενδιαφέροντος και ελκυστικού μαθήματος**.
 - ❑ **Συστηματική πρακτική άσκηση** κ.ο.κ. (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

3. Παιδαγωγική-Αξιολογική Κατάρτιση:

- Οι γνώσεις, οι ικανότητες, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες από την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, που αναφέρονται σε θεματικές περιοχές και ερωτήματα, όπως:
- **Θεωρίες και απόψεις για το αντικείμενο, το περιεχόμενο, τους σκοπούς, τα κριτήρια, τις τεχνικές, τα μέσα και τις μορφές που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, του εκπαιδευτικού, του μαθητή, του εκπαιδευτικού υλικού κ.λπ.**
Ειδικότερα:
 - Ποιο είναι το **παιδαγωγικό περιεχόμενο** της αξιολόγησης;
 - Τι **αξιολογώ σε έναν μαθητή**, με ποια **κριτήρια και τεχνικές** το αξιολογώ και πώς **αποτυπώνω και αποδίδω** το αποτέλεσμα της αξιολόγησης;
 - Ποια **μεθοδολογικά εργαλεία** θεωρούνται πιο αξιόπιστα, έγκυρα και αντικειμενικά;
 - Ποια είναι τα **πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα** των ποσοτικών και ποιοτικών μέσων αξιολόγησης;
 - **Πού αποσκοπεί η αξιολόγηση** του μαθητή, του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτικού έργου κ.ο.κ. (Κωνσταντίνου, Χ. 2015);

**Επιπρόσθετοι λόγοι που επιβάλλουν
την Άρτια Παιδαγωγική και
Διδακτική Κατάρτιση του
Εκπαιδευτικού**

-
- Οι επιπλέον λόγοι, που επιβάλλουν την άρτια παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών, είναι οι επιστημονικές, εκπαιδευτικές, πολιτισμικές, οικονομικές, τεχνολογικές και πολιτικές περιστάσεις, οι οποίες έχουν διαμορφώσει ένα πολυφωνικό, ευμετάβλητο και ανοιχτό σε νέες αλλαγές πλαίσιο.
 - Το πλαίσιο αυτό συνεπάγεται αδιάλειπτες ανακατατάξεις και εξελίξεις σε επίπεδο πληροφοριών, γνώσεων, αξιών, προσανατολισμών και, γενικότερα, κοινωνικοπολιτισμικών δεδομένων.
-

-
- Σήμερα αναδεικνύεται επιτακτικά η ανάγκη της αρτιότερης επαγγελματικής συγκρότησης των εκπαιδευτικών, για να διαχειριστούν, εκτός από τις καθιερωμένες παιδαγωγικές και διδακτικές ανάγκες, και **την πολιτισμική ετερότητα των μαθητών και τα αυξημένα ποσοστά παραβατικότητας και αποκλίνουσας συμπεριφοράς τους.**
-

Νέοι ρόλοι για τον εκπαιδευτικό: «Κοινωνικός Παιδαγωγός» και «Κοινωνικός Ψυχολόγος»

- Αναζητώντας τα αίτια στην αλλαγή της συμπεριφοράς των μαθητών, οι ερευνητές διαπιστώνουν **καθοριστικές μεταβολές στο οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον**, οι οποίες είναι ιδιαίτερα αισθητές στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα, ως προϊόν, πέραν των άλλων, της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που ταλανίζει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια.
- Αυτό συνεπάγεται **νέα δεδομένα στη συμπεριφορά των μαθητών, την οποία πρέπει να διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός** σε καθημερινή βάση και για την οποία **δεν είναι θεσμικά προετοιμασμένος και εκπαιδευμένος** να αντιμετωπίσει από άποψη παιδαγωγική και ψυχολογική.

Παρατηρείται **αύξηση του ποσοστού των διαταραχών στα παιδιά, τουλάχιστον την τελευταία εικοσαετία. Η αύξηση αυτή υπολογίζεται της τάξης του 20%.**

Ερευνητικά δεδομένα από πολλές χώρες δείχνουν ότι στο χώρο του Σχολείου τα σημερινά παιδιά είναι **πιο μοναχικά και καταπιεσμένα, πιο οργισμένα και απείθαρχα, πιο επιθετικά και παρορμητικά.**

Το Σχολείο καλείται πλέον να παίξει έναν σημαντικό ρόλο, εκπαιδεύοντας τα παιδιά στην **ανάπτυξη και καλλιέργεια των συναισθημάτων και των κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως ο αυτοέλεγχος, η ενσυναίσθηση, η επίλυση διαφορών και διαφωνιών, η συνεργασία, η συλλογικότητα, κ.ά.** (Βλ. περισσότερα: Χατζηχρήστου, Χ. 2005 και 2009, Μονάδα Εφηβικής Υγείας Νοσοκομείου «Αγλαΐα Κυριακού» 2010, Τσιγκρή, Α. 2012, Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Ευρήματα ερευνών με παιδιά που χρήζουν ειδικής διαχείρισης (αναλογικά ποσοστά σε τάξη 25 μαθητών)*

Η μέση σχολική τάξη των 25 μαθητών είναι πιθανόν να έχει:

Τουλάχιστον **5** μαθητές με σημαντικές ανάγκες ψυχικής υγείας

Τουλάχιστον **6** μαθητές που ζουν σε συνθήκες φτώχειας

Τουλάχιστον **1** μαθητή που υφίσταται σοβαρή κακοποίηση

* Πηγή: Doll, B., Zucker, St., Brehm, K. (επιμέλεια Χατζηχρήστου, Χρ., 2009), Κωνσταντίνου, Χ. 2015, Unicef 2017

Ποια Παιδαγωγική και Διδακτική
Κατάρτιση διαθέτουν οι Σημερινοί
Εκπαιδευτικοί;

Κατάρτιση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Δασκάλων)

- Αναφορικά με τους φοιτητές των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής και Προσχολικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας και σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών τους, η εκπαίδευση αυτή εξασφαλίζεται, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των διδακτικών ωρών αναφέρεται στην παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των φοιτητών.
-

- Τα τμήματα, από τα οποία αποφοιτούν πλέον οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί από το 1983 και έπειτα (Π.Δ. 320/1983 και Ν. 1268/1982), είναι **τμήματα ή σχολές πανεπιστημιακού επιπέδου** και αυτό αφορά τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή τους νηπιαγωγούς και τους δασκάλους, που μέχρι τότε φοιτούσαν σε Παιδαγωγικές Ακαδημίες διετούς ή και μονοετούς (Ακαδημίες Νηπιαγωγών) φοίτησης.
- Αναφορικά με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δεν προβλέπεται επίσημα η **διαφοροποίηση** του πτυχίου, ως προς την ειδίκευση του υποψήφιου εκπαιδευτικού, σε επιμέρους γνωστικά αντικείμενα. Ωστόσο, και όπως προκύπτει από τη μελέτη των οδηγών σπουδών στα άλλα παιδαγωγικά τμήματα, ένα είδος ειδίκευσης με **τρεις κύκλους σπουδών** περιλαμβάνει το πρόγραμμα σπουδών ορισμένων Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης, όπως είναι π.χ. αυτό του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Κατάρτιση εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Καθηγητών)

- Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα πράγματα είναι σαφή στο θέμα της **ειδίκευσης** των σπουδών, αν εξαιρέσουμε, βέβαια, τα Τμήματα Φιλοσοφίας- Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας (ΦΠΨ) στις Φιλοσοφικές Σχολές, όπου διαφοροποιείται η κατάρτιση των φοιτητών τους σε σχέση με αυτά της Ιστορίας-Αρχαιολογίας και της Φιλολογίας.
- Έντονα προβληματική είναι η κατάσταση στη χώρα μας για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεδομένου ότι για την πλειονότητα των φοιτητών, οι οποίοι προέρχονται από τα αντίστοιχα πανεπιστημιακά τμήματα, **δεν υπάρχει παρά σε ανεπαρκή ή και σε ανύπαρκτο βαθμό παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση, τόσο θεωρητικής όσο και πρακτικής μορφής**, με εξαίρεση τα Τμήματα ΦΠΨ (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

- Μελετώντας τους οδηγούς σπουδών των αποκαλούμενων «καθηγητικών» τμημάτων στις αντίστοιχες πανεπιστημιακές σχολές της χώρας μας, διαπιστώνει μεν κανείς μια ανομοιογένεια, αλλά, ωστόσο, οι διαφορές τους είναι πολύ μικρές, αναφορικά με την προσφερόμενη παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των φοιτητών τους.
- Αυτό σημαίνει για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μαθηματικούς, φιλόλογους, φυσικούς κ.λπ.) ότι «γνωρίζουν» επαρκώς, τουλάχιστον σε τυπική και θεωρητική βάση, το γνωστικό τους αντικείμενο, αλλά δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα θεωρητικά και πρακτικά προσόντα, από άποψη παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης, για να το διδάξουν και, γενικότερα, να ασκήσουν με αποτελεσματικότερο τρόπο το εκπαιδευτικό έργο τους (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

-
- Η ανεπαρκής ως ανύπαρκτη θεωρητική και πρακτική παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση οδήγησε τον Έλληνα εκπαιδευτικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην **αναζήτηση γνώσης μέσα από τις ίδιες τις εμπειρίες του**, που αντλούνται είτε από τα προσωπικά βιώματά του ως μαθητή είτε από τα βιώματά του ως εκπαιδευτικού από την καθημερινή πράξη του. Αυτό σημαίνει ότι ο **εκπαιδευτικός έχει μεγάλη εμπιστοσύνη στη σπουδαιότητα και την αποκλειστική εγκυρότητα της εμπειρίας**, η οποία βασίζεται στα δεδομένα ενός εμπειρικού τρόπου απόκτησης γνώσης (Παπακωνσταντίνου, Π. 1986:19-20, Πυργιωτάκης, Ι. 1992α: 165, Φραγκουδάκη, Α.1993).
-

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

- Το πρόβλημα, βέβαια, λιγότερο στην πρωτοβάθμια και περισσότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εξακολουθεί να υπάρχει ως αυτή τη στιγμή και επιτείνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στις βαθμίδες αυτές, σχεδόν στην πλειονότητά τους, **δεν διαθέτουν παρά ελάχιστη ή σχεδόν καμία παιδαγωγική και διδακτική επιμόρφωση.** Και, αναμφίβολα, την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού δεν την επιβάλλει μόνο η ανεπαρκής παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση-εκπαίδευσή του, αλλά **την απαιτούν και οι κοινωνικές, πολιτισμικές και επιστημονικές ανάγκες και εξελίξεις της εποχής.**

Επιπτώσεις στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και τον Μαθητή από την απουσία παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης

- Από τα προαναφερθέντα έγινε σαφές ότι, χωρίς αμφιβολία, η απουσία επαρκούς παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης έχει τις επιπτώσεις της στην ποιότητα των διαδικασιών αγωγής, διδασκαλίας, μάθησης, κοινωνικοποίησης και αξιολόγησης και, ειδικότερα, στην ποιότητα της παιδαγωγικής και διδακτικής σχέσης του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

Ευρήματα ερευνών

- Σύμφωνα με σχετικές έρευνες, η έλλειψη ή η ανεπάρκεια της παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, σε συνάρτηση και με άλλους σχολικούς και κοινωνικούς παράγοντες, οδηγεί στον εμπειρισμό και, συνεπώς, σε εμπειρικές και αυτοδίδακτες αντιλήψεις και πρακτικές.
- Οδηγεί, επίσης, σε παιδαγωγικά λάθη, παιδαγωγικές στρεβλώσεις, σε αμφίβολης αξίας παιδαγωγικές, διδακτικές και αξιολογικές πρακτικές και, συνολικά, σε υποβάθμιση της ποιότητας των εκπαιδευτικών λειτουργιών του σχολείου. Ειδικότερα, οδηγεί (Κωνσταντίνου, Χ. 2015):

-
- Στην απομάκρυνση από τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες του μαθητή, σε επίπεδο γνωστικό, νοητικό, συναισθηματικό και κοινωνικό.
 - Σε προβληματικές καταστάσεις που αφορούν την παιδαγωγική σχέση εκπαιδευτικού-μαθητών, την πειθαρχία, την κοινωνική συμπεριφορά του μαθητή, και οι οποίες εμφανίζονται, πιο συγκεκριμένα, με τη μορφή αμφισβήτησης ή και απόρριψης του εκπαιδευτικού ή απόρριψη του μαθήματος και του σχολείου από τον μαθητή, την έλλειψη εμπιστοσύνης, σεβασμού, κατανόησης, αποδοχής, αλλά και με χρήση προσβολών, στιγματισμών, αποκλεισμών από την πλευρά του εκπαιδευτικού (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

-
- Σε διδακτική-μαθησιακή στερεοτυπία και ρουτίνα, σε λάθη αξιολόγησης επιδόσεων και, γενικότερα, σε εκπαιδευτικές και κυρίως δασκαλοκεντρικές διαδικασίες, που, σε συνδυασμό με την εν γένει λειτουργία του σχολείου, οδηγούν στην αδιαφορία και την πλήξη του μαθητή, και οι οποίες καλλιεργούν τη στείρα απομνημόνευση, τον ατομικισμό, τη βαθμοθηρία, τον υπέρμετρο ανταγωνισμό, αλλά και δεν προάγουν την κριτική σκέψη, την αυτενέργεια, τη συνεργατικότητα, την ομαδικότητα, το ενδιαφέρον και, συνολικά, τη μαθησιακή, νοητική, συναισθηματική και κοινωνική ενεργοποίηση του μαθητή (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

Πρόταση για Επίλυση του Ζητήματος της Παιδαγωγικής και Διδακτικής Κατάρτισης

- Μια πρόταση, που θα μπορούσε να δώσει λύση στο πρόβλημα της θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, κυρίως της **δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, εφόσον γίνει αντικείμενο συστηματικότερης και πιο εξειδικευμένης επεξεργασίας, θα ήταν η ακόλουθη:
 - Τα **τμήματα**, στα οποία σπουδάζουν οι φοιτητές που προορίζονται να εργαστούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, **μπορούν να μειώσουν τον αριθμό των μαθημάτων ή να τον διατηρήσουν, εφόσον δεν είναι μεγάλος, και να ενσωματώσουν έναν επαρκή αριθμό μαθημάτων από τα θεματικά πεδία της Παιδαγωγικής, της Διδακτικής, της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, της Ψυχολογίας, της Φιλοσοφίας, της Κοινωνιολογίας κ.ο.κ.**, τα οποία μπορούν να διδαχθούν **διατμηματικά** και σε συνεργασία με τμήματα του Πανεπιστημίου που παρέχουν στους φοιτητές τους παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση, για παράδειγμα τα Παιδαγωγικά Τμήματα, ή, ακόμη, και **ενδοτμηματικά**, αν αυτό είναι εφικτό (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

■ Σε σχέση με μια δεύτερη φάση, δηλαδή την επιμορφωτική, μπορεί να καταρτιστεί ένα πρόγραμμα για τους νηπιαγωγούς, τους δασκάλους και τους καθηγητές πριν από την ανάληψη των υπηρεσιακών τους καθηκόντων στις σχολικές μονάδες, το οποίο, βέβαια, θα περιλαμβάνει θεωρητική και περισσότερο πρακτική εκπαίδευση, αλλά με ουσιαστικό, συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Τελικές Διαπιστώσεις και Προτάσεις

-
- ❖ Από την ανάλυση που προηγήθηκε, καταδείχθηκε ότι η **αγωγή, η διδασκαλία, η μάθηση, η αξιολόγηση και η κοινωνικοποίηση** εντάσσονται στις διαδικασίες που προσδιορίζουν σε καθοριστικό βαθμό τις επαγγελματικές δραστηριότητες του εκπαιδευτικού και, συνεπώς, συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ρόλου του.
 - ❖ Στην πράξη, όμως, παρατηρείται μια **ανεπάρκεια στην υλοποίηση των προδιαγραφών** που σχετίζονται με τις διαδικασίες αυτές, γεγονός το οποίο, εκτός των άλλων, έρχεται σε **ασυμφωνία με τους προσανατολισμούς των Επιστημών της Αγωγής (Παιδαγωγικής)**.
-

-
- ❖ Η ανεπαρκής διεκπεραίωση των παιδαγωγικών - διδακτικών προδιαγραφών οφείλεται τόσο στην ανάδειξη του σχολείου σε τυπικό-γραφειοκρατικό οργανισμό όσο και στην επαγγελματική ταυτότητα που έχει διαμορφώσει ο εκπαιδευτικός, μέσα από ελλείψεις στην επιστημονική και κυρίως στην παιδαγωγική και διδακτική κατάρτισή του και, γενικότερα, μέσα από δυσλειτουργίες και δυσχέρειες στην κοινωνικοποίησή του εντός και εκτός σχολείου.
-

-
- ❖ Η εξέλιξη αυτή, βέβαια, είναι συνάρτηση ευρύτερων παραγόντων, που σχετίζονται με την πολιτική, την οικονομική, την πολιτισμική και, συνολικά, την κοινωνική πραγματικότητα. Συνεπώς, η αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής στο σχολείο θα πρέπει να συνδυαστεί πρωτίστως με μια αλλαγή στην κοινωνική αντίληψη και πραγματικότητα.
-

-
- ❖ Θα ήταν, βέβαια, μεθοδολογικό λάθος να υποστηρίξαμε ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν με τον ίδιο τρόπο την πραγματοποίηση του ρόλου τους. Υπάρχουν σαφώς διαφοροποιήσεις για τον καθένα, που οφείλονται σε πολλούς παράγοντες, προσωπικούς, επιστημονικούς, επαγγελματικούς, ιδεολογικούς κ.ο.κ.
-

-
- ❖ Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως ένα απλό εκτελεστικό όργανο της εκπαιδευτικής εξουσίας, αλλά ως ένα υπεύθυνο και αρμόδιο άτομο που οργανώνει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες χάριν του μαθητή και του κοινωνικού συστήματος.
 - ❖ Εκεί που ο εκπαιδευτικός αντιμετωπίστηκε ως εκτελεστικό όργανο, μετατράπηκε σε παθητικό δέκτη και διεκπεραιωτή εξουσιαστικών εντολών, χωρίς τη δική του ελεύθερη συμβολή στις διαδικασίες που ανέλαβε να διεκπεραιώσει (Graf, F. / Ronecker, K. 1991, Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

-
- ❖ Σε κάθε περίπτωση, για τον εκπαιδευτικό είναι μια δύσκολη περίπτωση να εξασφαλίσει μια **ισορροπία ανάμεσα στις δικές του επαγγελματικές πεποιθήσεις και επιδιώξεις (παιδαγωγική διάσταση) και στον κοινωνικό ρόλο που πραγματοποιεί (κοινωνικοπολιτική διάσταση).**
 - ❖ Γιατί, παρότι υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και το σχολείο, εντούτοις **υπερισχύουν στη σχέση αυτή ο φορμαλισμός, η ιεραρχία και, τελικά, οι γραφειοκρατικές - πολιτικές επιλογές και στόχοι.**
 - ❖ Για την επιτυχημένη αντιμετώπιση των δύο αυτών πιεστικών παραμέτρων (παιδαγωγικής - πολιτικοκοινωνικής) **απαιτείται να διαθέτει ο εκπαιδευτικός ποιοτικές ιδιότητες, που σχετίζονται με το σύνολο της προσωπικότητάς του (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).**
-

- ❖ Εκπαιδευτικοί, που έχουν συνειδητοποιήσει τις διαφορές τους με τον γραφειοκρατικό τρόπο λειτουργίας του σχολείου, **δεν αποφεύγουν να διαφοροποιηθούν** από συμμορφωτικές και τεχνοκρατικές συμπεριφορές. Με άλλα λόγια, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών ανταποκρίνεται επαρκώς στην αποστολή της.
- ❖ Ωστόσο, υπάρχουν και εκπαιδευτικοί, οι οποίοι, όμως, αποτελούν μειονότητα, που, στο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας του σχολείου, **«θυσιάζουν» τον παιδαγωγικό ρόλο τους για χάρη του δημοσιοϋπαλληλικού** (Φρειδερίκου, Α. / Φολερού-Τσερούλη, Φ. 1991, Πυργιωτάκης, Ι. 1992^α, Κωνσταντίνου, Χ. 2015).

Για να βρίσκεται, βέβαια, ο εκπαιδευτικός σε ένα παιδαγωγικό πλαίσιο, επιβάλλεται:

- ✓ Να προσανατολίσει τις διαδικασίες της αγωγής και της διδασκαλίας στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του μαθητή.
 - ✓ Να ελαττώσει την πίεση και καταπίεση για επίδοση και βαθμοθηρία και να μειώσει τον ανταγωνιστικό προσανατολισμό ανάμεσα στους μαθητές.
 - ✓ Να προσανατολίσει τη διδακτέα ύλη περισσότερο προς την πρακτική, βιωματική και, γενικότερα, την κοινωνική πραγματικότητα.
 - ✓ Να αμβλύνει τη σχέση εξουσίας-κυριαρχίας-εξάρτησης ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.
 - ✓ Και, τελικά, να οργανώσει μια περισσότερο μαθητοκεντρική και παιδαγωγικά δημιουργική επικοινωνία, προς όφελος του μαθητή και της κοινωνίας, στην οποία θα ενταχθεί (Κωνσταντίνου, Χ. 2015).
-

-
- ❖ Η οικονομική κρίση που ταλανίζει τη χώρα μας τον τελευταίο καιρό και, γενικότερα, οι οικογενειακές, εκπαιδευτικές, οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες έχουν πλέον διαμορφώσει ένα **δυσμενές περιβάλλον**, για να ασκήσει ο εκπαιδευτικός με ευνοϊκούς όρους τον ρόλο του.
 - ❖ Οι προϋποθέσεις είναι πλέον περισσότερο **σύνθετες**, πολύ πιο **δύσκολες και σαφώς ιδιόμορφες**, και για τον λόγο αυτό ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να καταβάλει ακόμη **μεγαλύτερες προσπάθειες**, για να αντεπεξέλθει με αποτελεσματικότητα και αξιοπρέπεια στο έργο του.
-

❖ Για να επιτελέσουν, λοιπόν, με αποτελεσματικό τρόπο το έργο τους οι εκπαιδευτικοί, είναι απαραίτητο η πολιτεία να σεβαστεί, να εκτιμήσει και να αναγνωρίσει το έργο τους. Οι απραγματοποίητες και, τις περισσότερες φορές, ανούσιες ρητορικές διακηρύξεις, που εκφράζονται σχεδόν διαχρονικά από την εκάστοτε ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, όχι μόνο δεν ωφελούν, αλλά, αντίθετα, δημιουργούν συνθήκες δυσπιστίας και, ασφαλώς, επιδεινώνουν την κατάσταση.

-
- ❖ Αυτό σημαίνει ότι η πολιτεία οφείλει να τους διασφαλίσει **αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας**, οι οποίες προϋποθέτουν, μεταξύ άλλων, **επαρκείς πόρους για την εκπαίδευση, ασφαλές και υγιές σχολικό περιβάλλον, επιστημονική και επαγγελματική αυτονομία, εμπιστοσύνη στον εκπαιδευτικό, υψηλής ποιότητας αρχική εκπαίδευση και συνεχή επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη.**
-

-
- ❖ Η κοινωνία έχει ανάγκη από πολίτες, οι οποίοι μέσα από την εκπαίδευσή τους έχουν διαμορφώσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες με κριτική και δημιουργική σκέψη, με συλλογική αντίληψη και αλληλεγγύη στον συνάνθρωπό τους, με σεβασμό στον άνθρωπο και το περιβάλλον, με σεβασμό στις αξίες και τον πολιτισμό και με σεβασμό στη δημοκρατία και την ειρήνη.
-

-
- ❖ Και ας μην μας διαφεύγει το συνολικότερο και σημαντικότερο, ότι, δηλαδή, η κοινωνία έχει ανάγκη από πολίτες με **παιδεία και μόρφωση**, αλλά και με ένα σχολείο κοντά στην πραγματική ζωή του παιδιού. Κοντά στην κοινωνική πραγματικότητα.
-

❖ Ένας εκπαιδευτικός, ικανοποιημένος, ηθικά, οικονομικά και κοινωνικά, είναι βέβαιο ότι θα κινηθεί σε μια τέτοια επωφελή παιδαγωγική και διδακτική κατεύθυνση, προκειμένου να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πολίτη και μιας κοινωνίας ειρηνικής, συνεκτικής, δημοκρατικής και αναπτυγμένης σε όλους τους τομείς της.

Και για να κάνουμε χρήση μιας σοφής και γνήσιας παιδαγωγικής ρήσης από έναν τεράστιο λογοτέχνη:

- **«Ιδανικός δάσκαλος είναι εκείνος που γίνεται γέφυρα για να περάσει αντίπερα ο μαθητής του. Κι όταν πια του διευκολύνει το πέρασμα, αφήνεται χαρούμενα να γκρεμιστεί, ενθαρρύνοντας το μαθητή του να φτιάξει δικές του γέφυρες.» Ν. Καζαντζάκης**

Ευχαριστώ πολύ!

Βιβλιογραφία

- ΒΕΡΓΙΔΗΣ, Δ. (1993), *Νεοφιλελεύθερη εκπαιδευτική πολιτική και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 69, σ. 43- 49. Αθήνα.
- ΓΚΟΤΟΒΟΣ, Α.Ε. (1991), *Παιδαγωγική, διδακτική και ειδική κατάρτιση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*, στο: Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου, τ. 3, σ. 1-7. Αθήνα.
- GRAF, F. / RONECKER, K. (1991), «*Lehrer / Lehrerin*». In: Roth, L. (Hrsg): *Pädagogik - Handbuch für Studium und Praxis*, S. 1002-1016. München.
- DÖRING, K.W. (1980), *Lehrerverhalten: Forschung - Theorie – Praxis*. Weinheim - Basel.
- DOLL, B. / ZUCKER, ST. / BREHM, K. (2009), *Σχολικές τάξεις που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα: Πώς να δημιουργήσουμε ευνοϊκό περιβάλλον για μάθηση* (επιμ. Χατζηχρήστου, Χρυσή). Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ- ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.
- ΚΑΡΡΑΣ, Κ. (2011), *Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ Σ' ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΠΟΥ ΑΛΛΑΖΕΙ: Μια πρόκληση για την Παιδαγωγική σήμερα*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Χ. (2015), *Το καλό σχολείο, ο ικανός εκπαιδευτικός και η κατάλληλη αγωγή ως θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΜΑΤΣΑΓΓΟΥΡΑΣ, Η. (2006), *Η σχολική τάξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- ΞΩΧΕΛΛΗΣ, Π. (2006), *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ-ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.
- ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Π. (1986), Από την παιδαγωγική ιδεολογία στην επιστημονική παιδαγωγική: Το περιεχόμενο κατάρτισης του έλληνα εκπαιδευτικού, στο:Θ. Γκότοβος - Γ. Μαυρογιώργος - Π. Παπακωνσταντίνου: *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*, σ. 17-24. Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ, Ι. (1992α), *Έλληνες Δάσκαλοι – Εμπειρική προσέγγιση των συνθηκών εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ, Ι. (1992β), *Η Οδύσσεια του διδασκαλικού επαγγέλματος*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- UNESCO (1999): *Εκπαίδευση. Ο θησαυρός που κρύβει μέσα της*. Έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα υπό την προεδρία του J. Delors (μτφρ. ΚΕΕ). Αθήνα.
- ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ, Α. (1993), *Η ελλιπής εκπαίδευση και η απουσία μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών: κύριο αίτιο της αποτυχίας του διδακτικού έργου*, στο περιοδικό: Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 71, σ. 26-30. Αθήνα.
- ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ, Α. / ΦΟΛΕΡΟΥ-ΤΣΕΡΟΥΛΗ, Φ. (1991), *Οι Δάσκαλοι του Δημοτικού Σχολείου - Μια κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Ύψιλον.